

מסורת הש"ס

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

ח.

עין משפט נר מצוה

ל"א א מיי"פ צ"ב מה"ל
ברכות ה"א י"א ופ"י
מה"ל אלוות ה"ג א קמ"ג
ע"ן מ"ט טו"ש א"כ"ע פ"י
ק"כ פ"ט א'
ב ב מיי"ה ה"ב ברכות ש"ס
ה"ל י טו"ש ע"פ ש"ס סע"ף
ז:
מ"א ג מיי"פ פ"י מה"ל
אלוות ה"א י"א ופ"י
מה"ל ברכות ה"א טו"ש
ה"ל י טו"ש ע"פ ש"ס סע"ף
ז:
מ"ב ד מיי"ה ה"ב ברכות ש"ס
ה"ל ה ופ"י מה"ל
ברכות ה"א טו"ש ע"פ ש"ס
סע"ף ד:

תוספות ר"ד (המשך)

כע"פ ר"ד ללמוד הלכה יש
בה פתיחה. אח"כ מברך
ש"ש תיש קודם שיברך
על שמתתחת דכתיב
אם לא אעלה את ירושלים
על ראש שמחתי. ומניין
שהיא מסוכה לחתימת
אשר יצר אינו פותח בה
בברוך. אח"כ אומר שמח
ששמחתי החתן
והכלה כל ימיהם ואין זו
שמחת הדייג ומסירה בה
משמח חתן וכלה ואינו
פותח בה בברוך מפני
שמסוכה היא לחתימת
ש"ש תיש. אח"כ
אומר אשר ברא שהוא
שמחת הדייג והוחם בה
משמח חתן עם הכלה
ששחיים כשמדווגים זה
עם זה ואע"פ שהיא
מסוכה לחתימת הראשונה
פלגיה ודין הוא שלא
נפחה בה בברוך. א"כ
מפני שמכריז איתה
כלה ברובים. א"כ
חדשות הוא פותח בה
בברוך. רב אשי איקלע
לבי רב כהנא יומא
קמא בריך כולהו יומא
ואילך אמר א' איכא
פנים חדשות בברך כולהו.
ואי לא אפוש שמחה
בעלמא הוא. מברך
שהשמחה במעונו ואשר
ברא. פ"י יומא קמא בין
בשעת ניסוח לחופה בין
בשעתיה מברך כולהו ואין
צריך פנים חדשות דהא
מכאן ואילך לא הו' אלא
בשעתיה. א"כ יומא קמא
אפילו בשעתיה מברך ז'
ברכות בלא פנים חדשות.
ומכאן ואילך בלא פנים
חדשות מברך שהשמחה
במעונו בברכה"ז ואשר
ברא וכו' יומא קמא בין
מז ועד ל' בין אמר מחמת
הלולא בין לא אמר מחמת
הילולא מברך שהשמחה
במעונו. פ"י אבל לא
אשר ברא שהוא ברכת
החתונה. וכיון שעבר
ז' ימי חתונה אינו ראו
לברכ. מכאן ואילך אי
אמר מחמת הלולא מברך
שהשמחה במעונו ואי
לא לא. וכי אמר מחמת
הלולא עד אימת. אי"ז
פ"י שמחיה דרבא עד
תריסר ירוא שנת. מעיקרא
מאימת אי"ז פתח רמו
עברי באמתה פ"י כיון
שמחלק ששעתיים בגיגית
לעשות שכן לצורך
הסעודה אבל לא משעת
אירוסין. רבינא איתסיק
ליה לבריה רב חביבא
ברך משעת אירוסין. אמר
קום לי בגוויהו דלא דורי
בית ולא אסתעיניא מילתא
והדרי ביה. רב תחליפא
איקלע לבבל בריך שית
אייכתא. פ"י הוסיף דבריה

שההכל ברא לכבודו ויוצר האדם. פותחת צנרון א"כ שכל
אחת סמוכה לחצייתה כיון דקרירות הן א"כ לא היה
פומח צנרון היה נראה הכל זכרה אחת וכן אשר יצר א"כ לא היה
פומח צנרון היה נראה שהיתה מתחלת מצנרון יוצר האדם אשר
יצר אכל ש"ש טעם שהיה אחר זכרה
ארוכה אין צריך לפתוח צנרון
ואשר זרע פותחת צנרון לפי
שמזכרים אותה לפני עכמה כשאין
פנים חדשות כדפירש בקונטרס ואין
שהכל זרע לכבודו ויוצר האדם פ"י
בקונטרס טעם אחר ור"ח פירש
ליוצר האדם פותחת צנרון לפי ש"ש
שלא היו אומרים אותה כדלמנר
בסמוך ואורי"ט דנפרק קמא דזכרות
(דף י"א): ג"כ זכרת המורה גרסי'
ר' יוחנן מסיים זה הכי והערב נא
זכרה אחת היא דלוי הו' שמי
זכרות היה צריך לפתוח צנרון
א"כ דסמוכה לחצייתה כיון שאותה
שלפניה היא קצרה וזמר הכי גרסינן
הלכך נימריניהו למרווייהו ולא גרסינן
לכולהו דא"כ כן הו' משמע דש"ל
זכרות הן: חדא יצירה הוא.
צריך לומר דהיינו כמאן דלמר
פרלוף אחד מדקאמר זמר הכי דכתיב
עלמא חדא יצירה הואי מר סבר
זמר מחשבה אזלינן וזריש פרק שני
דעירובין (דף י"ג). ופ"י משמע זכר
למאן דלמר פרלוף אחד הו' עלה
במחשבה להכרחות שנים אכל למאן
דלמר הם שני פרלופים לא כצירא
ליה הכי כן פירש רש"י:

רב הנא הוא ופ"י. זה צני
לשני כי מילא היאל זכרות
המוזן דממשי רבי יוחנן דנראה לו
דומק להעמיד כן וזכו לו טפי לומר
דפליג ומדלא קאמר ר' יוחנן ס' תנא
ופליג יש להוכיח דר"י אמורא היה
דלוי הו' תנא הו' משני דממשי
לרז ואין להקשות דלמאי לא משני
רבי יוחנן אלא דלמרי כרז דתנא הו'
דלוי יוחנן לא היה מחזיק כרז תנא
דפליג עולו ככל דומתא ומיניה איכא
נמי רבי יוחנן שהיה תנא דמניא
צטליה דמור (דף ס"ה). ופ"י וכמה שיעור
תפיסה פירש רבי יוחנן כו':

איעסק לאבא מר בריה וברך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה מריח
ליה רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבא וברך משעת אירוסין אמר
קים לי בגוויהו דלא הדרי בהו לא אסתעיניא מילתא והדרי בהו רב
תחליפא בר מערבא איקלע לבבל בריך שית אריכתא ולית הלכתא
כוותיה רב חביבא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא
כוותיה משום דתרידי דאית ליה צערא לביגוקא א"ר נחמן אמר רב יתניב
מן המנין א' ואין אבלים מן המנין מיתבי התניב ואבלים מן המנין מתניתא
קא רמית עליה דרב א' רב תנא הוא ופליג איתמר א' אמר ר' יצחק א"ר יוחנן
התניב מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתבי התניב ואבלים מן המנין
כ'.

ובל טוב ובצארכוניה שחם שמשחב להקצי"ה זכרה חמות דיצוק איש צאשה על ידי שמחה ומדוה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא
לשון שמחת איש צאשה: צריך חמ. שהכל ואשר יצר וש"ש טעם שמח שמח א"כ ש"ש. יוצר האדם הוסיף: חדא יצירה הואי.
כמאן דלמר צעירובין (דף י"ג). ויצן את הלל פרלוף זכר מלפניו ונקבה מאחור: שפי יצירות. כמאן
דלמר [ש"ס] וזב היה ומננו זכרלת האשה והרי כאן שמי יצירות: זמר מחשבה אזלינן. שנים עלו ממחשבה להכרחות וזכר אחד צעירובין צ"כ
עושיין פסין [ש"ס]: מנר שהשמחה במעונו. בתחלת הזיומן: זין אמר להן. לקרואין: מחמת הלולא. קראמתי ללס הלום לטעודה: מעיקרא.
קודם החופה א"כ הזמין קראויס אמר להם מחמת שני רואה להכניס צני לחופה: מאימסי. היא התחלת שמחת חופה לברך שהשמחה
במעונו: מכי רמי עברי צאסוניה. יש שורין שעורים שצריכין מים א' להטיל ש"ש לנרדן חופה. וי"א לשם חתן והכלה זורעין שעורים צענין
לומר פרו ורבו זמחחו כשעורים הללו: דהו עריה ליה. מתוקנים היו לו כל זכרי חופה וסעודה: איעסק לגריה. שיק לו אשה: וברך
משעת אירוסין. שהשמחה במעונו: והדרי זהו. לא נתנו לו האשה: שיש אריכתא. הוסיף דברים על שהכל ועל זכרת יצירה ראשונה
וחתם זהם צנרון: ולית הלכתא כוסייה. כדפי לעיל: לצי מהולא. לטעודה מילה: חתנים מן המנין. לקמן מפרש למאי הלכתא:

על שהכל ועל יצר האדם. והאריך בהן וחתם בהם ופסיק לתלמודא ולית הלכתא (מס' כתובות): רב תחליפא איקלע
לסעודה המילה בריך שהשמחה במעונו ופסיק לתלמודא ולית הלכתא (כוותיה) משום דאית ליה צערא איתגוקא. ארי"ז
אמר ר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' והחתיים מן המנין ברכת אבלים כל ז' ואין אבלים מן המנין. והוא וכבאו פנים
חדשות. מאי ברכת אבלים ברכת רובה פ"י היו מברין את האבל ברחובה של עיר ומברכין שם נגנז בשם וכבאו אבלים
וכנגד המנזמים וכנגד כל ישראל כדמפרש בגמרא וצריכה עשרה ובאותו יו"ד אין אבלים מן המנין
זכרבת המנין כגון ג' דימון וי"ד לאלהינו:

והמקין לו ממנו צנין עדי עד היא הנקצה. ש"ש טעם לפי
שאלו צריכין להעלות וזכרון ירושלים על ראש שמחתנו שנלמד (מהליל
ק"ו) תדבק לשוני לחכי וגו'. שמח שמחה זכרה לחתן וכלה
שלליתו בשמחה וטוב לו. ואשר זרע לשם כל ישראל. ולפי שהסדר
מתחיל מאשר יצר לפיכך פתח זה
צנרון וחתם זה צנרון כדרך כל
ראשי סדרי זכרות. וש"ש טעם שמח
שמחה מפני שהן זכרה הסמוכה
לזכרתה לא פתח זה צנרון שכן
תיקנו לכל הזכרות שסמוכות אחר
הראשונה על הסדר. ואשר זרע מפני
שהיא נלמדת יחידית זרוב ימי
המשמחה כשאין שם פנים חדשות
לפיכך אינה מן הסמוכות והולך
לפתוח זה צנרון ולסיים זה צנרון.
אכל שהכל זרע לכבודו אינה מן
הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים
שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום
שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו
ש"ש צנין ונמסק זו ואסיפה זו כבוד
המקום היא זכרה זו לכך נתקנה
ונשעת אסיפה היא ראויה לברך אלא
מכיון שיש זכרה על הכוס הזקיפה
לסדרה עליו מידי דהוה אצרכת
שנים זכרת על האור מצולא
שבת דלמרי"י (ירושלמי פ' דפסחים פ"ג)
רבי מפוזן וחזר וסודרן על הכוס
ורבי חי"א מנכסן הואיל ויש שם כוס
ולפי שאינה משאר סדר הזכרות
וכולה הודאה אחת לא חתמו זה
צנרון מידי דהוה אצרכת פירות
ומזות. וכן זכרת יוצר האדם שתיקנה
ליצירה ראשונה של אדם הראשון
דלקטן א' יצירות: יצירות הו'
אי למ"ד ז' יצירות עלו ממחשבה
זכרות הזיוג דהא צטירה הראשונה
למתי נקצה לא הואי ואית למה
היא זכרה מתוך שאלו מצרכין על
יצירה השניה תקנו אף על הראשונה
שהיא עיקר תחילתו: והסקין לו
ממנו. מגופו מללעותיו: צנין עדי
עד. צנין נוכח לדורות. וזוה קרי לה
צנין על שם יצן את הלל ע"פ
(בראשית ג'): עקרה. ירושלים:
ייעים האהובים. החתן והכלה
סקן ייעים האהובים זה את זה:

כשמח יצירה. כמו ששמחת את
אדם הראשון: צנן עדין מקדם.
דמתי ויעע גן צעזן מקדם ויפס
שם וגו' (ש"ס): משמח חתן וכלה
וצארכוניה משמח חתן עם הכלה לפי
שמחת זכרה הראשונה לא צמחת
חתונה אלו אומרים שהרי תפלה היא
שמתפללים ומצרכין שיהו שמחים
ראשונה שברא לבר.
א"כ מברך על יצירת
שניהם האין הפידי לו
אשה מצלעותיו ומפני
שמתוך דבריו והראשונה
אבל השתים חתמה הוה
שקן קצרות אינו חותם
בהן ואע"פ שהיא סמוכה
לשול ראשונה וצנרון
כבר פותח בה בברוך
מפני שהשלש ראשונות
פתיחה בברך יש בהן.
אבל חתימה אין בהם
ואינו נקרא ברכת הסמוכה
לחברתה שאין פותחה בה
בברך כשמתחיל לאחר'
קודם ברכות ר"ח וברכות
הוא אכל הסמוכה
לברכה קטנה פותחה בה
בברך כמו שאנו עושים
בין ברכות שאותן שום

קצרות מברכין כ"א או' ופתיחה ולא יותר וכשמחיל לברך ברכות הארוכות פותח בה בברוך. ואין סמיכות
ברכות הקצרות מלפתוח בה בברוך. וז"ל ש"ס י"ב ב' וברך וז"ל להתחיל בריך אשר יצר את האדם
מפני שלא מצנין בשום מקום שיתחיל בברכה בלא פתיחה בריך. וכך ראו להתחיל בריך אשר יצר את האדם
בחוכמה. ויש בה פתיחה לפניה והיתיה לאחריה. ואח"כ אומר אליה נשמה וחותם בה בברוך ואינו פותח בה
בברך מפני שהיא סמוכה להו. אח"כ אומר כל הקצרות. ואח"כ אומר המעביר שניה. ופותח בברוך. מפני שסמיכות
ברכות הקצרות אינה פוטרות. ובברכת התורה פותח בה בברוך מפני שלא נתקנה עם סדר בין ברכות אלא

והתקין לו ממנו צנין עדי עד היא הנקצה. ש"ש טעם לפי
שאלו צריכין להעלות וזכרון ירושלים על ראש שמחתנו שנלמד (מהליל
ק"ו) תדבק לשוני לחכי וגו'. שמח שמחה זכרה לחתן וכלה
שלליתו בשמחה וטוב לו. ואשר זרע לשם כל ישראל. ולפי שהסדר
מתחיל מאשר יצר לפיכך פתח זה
צנרון וחתם זה צנרון כדרך כל
ראשי סדרי זכרות. וש"ש טעם שמח
שמחה מפני שהן זכרה הסמוכה
לזכרתה לא פתח זה צנרון שכן
תיקנו לכל הזכרות שסמוכות אחר
הראשונה על הסדר. ואשר זרע מפני
שהיא נלמדת יחידית זרוב ימי
המשמחה כשאין שם פנים חדשות
לפיכך אינה מן הסמוכות והולך
לפתוח זה צנרון ולסיים זה צנרון.
אכל שהכל זרע לכבודו אינה מן
הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים
שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום
שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו
ש"ש צנין ונמסק זו ואסיפה זו כבוד
המקום היא זכרה זו לכך נתקנה
ונשעת אסיפה היא ראויה לברך אלא
מכיון שיש זכרה על הכוס הזקיפה
לסדרה עליו מידי דהוה אצרכת
שנים זכרת על האור מצולא
שבת דלמרי"י (ירושלמי פ' דפסחים פ"ג)
רבי מפוזן וחזר וסודרן על הכוס
ורבי חי"א מנכסן הואיל ויש שם כוס
ולפי שאינה משאר סדר הזכרות
וכולה הודאה אחת לא חתמו זה
צנרון מידי דהוה אצרכת פירות
ומזות. וכן זכרת יוצר האדם שתיקנה
ליצירה ראשונה של אדם הראשון
דלקטן א' יצירות: יצירות הו'
אי למ"ד ז' יצירות עלו ממחשבה
זכרות הזיוג דהא צטירה הראשונה
למתי נקצה לא הואי ואית למה
היא זכרה מתוך שאלו מצרכין על
יצירה השניה תקנו אף על הראשונה
שהיא עיקר תחילתו: והסקין לו
ממנו. מגופו מללעותיו: צנין עדי
עד. צנין נוכח לדורות. וזוה קרי לה
צנין על שם יצן את הלל ע"פ
(בראשית ג'): עקרה. ירושלים:
ייעים האהובים. החתן והכלה
סקן ייעים האהובים זה את זה:

- (א) [עירובין י"ג. ע"ש הע"ב
וע"ג ג' ברכות ס"א. ומזה
לישן. ופ"י איתא ר' אבהו
וכ"א בשלמנא (ז' ע"ג)
פ"ג. א' ופ"י ה"ג ע"ג.
ד' עירובין י"ג וס"ג.
ה' ומנלה כ"ג. א' ו' ו' ו'
פ"ג. א' פ"ג פ"ג פ"ג. ח' פ"ג
ברכות פ"ג א' ה"ה
ט' וברכות פ"ג. א' פ"ג ע"ג
מוק' ע"ג פ"ג ד"ה מ"כ וכו'
השינו על פירוט ה"ה פ"ג ע"ג
וימא מג:']

- תורה אור השלם**
1. וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת
הָאָדָם בְּצִלְמוֹ בְּצַלְמֵ
אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ וָזָר
וַיְבָרֵךְ בָּרָא אֹתוֹ:
בראשית א כו
2. וְעַתָּה בָּרְאָה
וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים וַיְבָרָא אֶת
שָׁמַיִם אֲדָמָה יוֹמַם
הַיְבָרְאָה: בראשית ה ב

מוסף רש"י

זכר ונקבה בראם.
דמתנהלת נקבה מתי וזכר
(ברכות ט"א) וזכ' מנל זה
ונקבה מנל זה (ערובין
כ"ח). מבר רמו ששור
באסינתא. לעשות שזר
ליום המשמה. אסינתא
עריבת שורין כגון שערין
לעשות שזר. ל"א נתנין
עפר בעריות וזרין שם
שערין קודם ימי החופה
ומצלין לפני החתן והכלה
כשהם נשמים ואומרים
לס פרו ורבו כשערין
הללו ששמחין ללחם מל
הזכרה (ע"ז ח'). ואין
אבלים מן המנין. הכי
הוא זכרה זכרה למנחת
כפי עמקן אחיו כגון
הגמול יעלם לס גמולס
הטוב דפי' משלם הגמול,
וללללס כפי עמקן אחיו
כגון הנמנות יתמס אהכס
בל"ז ממחם אבליס, ואינו
כולל יתמ (מגילה כ"ג).

תוספות ר"ד

שעדין לא שמען: מאי
מברך ארי"ז שהכל ברא
לכבודו. יוצר האדם. אשר
יצר. ש"ש תיש. שמתחמת
אשר ברא. פ"י
תחלה מברך שהכל ברא
לכבודו מצוה ברכת
חתנים שזריכה עשיה
דכתיב במקהלות ברכו
ה' וכתבי ברוב עם
הדרת מלך. וזו האסיפה
היא על כבודו ולרכו
ברבים מ"ה מתחיל ומברך
שהכל. אח"כ מברך
יוצר האדם כנגד יצירה.
ראשונה שברא לבר.
א"כ מברך על יצירת
שניהם האין הפידי לו
אשה מצלעותיו ומפני
שמתוך דבריו והראשונה
אבל השתים חתמה הוה
שקן קצרות אינו חותם
בהן ואע"פ שהיא סמוכה
לשול ראשונה וצנרון
כבר פותח בה בברוך
מפני שהשלש ראשונות
פתיחה בברך יש בהן.
אבל חתימה אין בהם
ואינו נקרא ברכת הסמוכה
לחברתה שאין פותחה בה
בברך כשמתחיל לאחר'
קודם ברכות ר"ח וברכות
הוא אכל הסמוכה
לברכה קטנה פותחה בה
בברך כמו שאנו עושים
בין ברכות שאותן שום